

Economie

De grote jongen

die niet gebouwd had mogen worden

De grootste windmolen van Europa staat bij Medemblik. Het is een melkkoe voor een club van vooral oud-bankiers, die er miljoenen subsidie mee opstrijken.

Door Merijn Rengers en John Schoorl

Het was in de eerste week van zijn wethouderschap in de Wieringermeer dat akkerbouwer Kees List de map met bouwvergunningen onder ogen kreeg, in zijn nieuwe werkkamer in het gemeentehuis. Behalve de gebruikelijke toestemmingen voor het verbouwen van schuurtjes en bedrijfsruimten, trof de VVD'er in september 2011 een vergunning aan die hem zeer verbaasde.

Voor hem lag het door hem te tekenen besluit 'tot het vernieuwen van een windturbine op een perceel aan de Zuiderdijkweg', vlak bij het Noord-Hollandse stadje Medemblik. In het document kreeg het bedrijf IE Projects BV toestemming om een windmolen te bouwen van ongekende afmetingen. Eén waarvan het hoogste punt 198,5 meter boven de polder zou uitsteken en die 7,5 megawatt aan elektriciteit per uur kon opwekken.

'Hoe kan dit?', vroeg List zich af. De VVD'er heeft zelf een windturbine op zijn erf staan en kent de regels goed. 'Dat was meer dan vier keer zo hoog als wat is toegestaan.' Hij pakte de officiële kaarten erbij, waarop de alleenstaande windmolens stonden ingetekend en de windparken waar grootschalig windenergie werd gewonnen. 'Toen zag ik het. De molen aan de Zuiderdijk stond er in zijn eentje, maar had om onduidelijke redenen de rechten van een windpark gekregen. Daarom mocht die zo hoog worden.'

Meer dan drie jaar later herinnert List, inmiddels wethouder af en nu VVD-raadslid, zich het voorval nog precies. 'Ze hebben een hiaat in het bestemmingsplan gevonden en dat vervolgens stil gehouden. Zo ging het voor mijn tijd in het gemeentebestuur: de vorige wethouder was een CDA'er en de burgemeester ook. Zij wilden die fout niet repareren, terwijl

dat wel had gekund. Als iemand maar eerlijk en tijdig had gezegd dat er plannen waren voor zo'n hoge molen. Eigenlijk had die nooit gebouwd mogen worden.'

Eigenlijk had de grootste windmolen van Europa nooit gebouwd mogen worden – de woorden van de toenmalige wethouder zijn stellig, maar terug te vinden in het officiële 'Structuurplan Wieringermeer'. In dit plan, dat de periode 2006-2016 beslaat, staat letterlijk dat 'de polder qua solitaire windmolens haar portie wel heeft gehad'. Eenzelfde beeld komt naar voren uit het gemeentelijk bouwdoosje. De supermolen die flink hoger is dan de Domtoren in Utrecht of de Euromast in Rotterdam kon er eigenlijk niet komen – maar kwam er toch.

Vanaf het IJsselmeer gezien domineert De Ambtenaar, zo genoemd omdat de oudere versie amper draaide, de kustlijn van West-Friesland. En wie door de winkelstraat van Medemblik loopt, wordt overvallen door de overrompelende aanblik ervan.

De Ambtenaar is de eerste megaturbine op het Nederlandse vasteland. De windenergiesector wil in 2020 – aangespoord door de overheid – 6.000 megawatt aan windenergie op land plaatsen. Onder meer voor de Noordoostpolder, Flevoland en Noord-Nederland liggen de schetsen voor de bouw van windparken vol vergelijkbare, bijna 200 meter hoge molens klaar. Luc Schürmann van IE Projects spreekt daarom over een 'landmark' en 'een primeur voor Nederland'. 'Op het nabijgelegen testpark staan ook een paar heel grote jongens, dus de mensen daar zijn wel wat gewend', zei hij in 2012.

Voor boer Jan Kielstra, die op 800 meter van De Ambtenaar woont, horen windmolens op het boerenerf bij het landschap in de kop van Noord-Holland. 'Vroeger was zo'n molentje van een boer in de buurt', zegt hij. 'En dat gunden we elkaar. De ene boer had luidruchtige dieren of maakte lawaai met een tractor. Je had allemaal wat. Maar die tolerantie is weg. De windmolens zijn nu veel groter, en ze zijn

De molen van Lubbers

De molen die heeft plaatsgemaakt voor De Ambtenaar was aanzienlijk kleiner en minder rendabel. Deze molen was 'economisch eigendom' van HollandiaKloos, het bedrijf van oud-premier Ruud Lubbers en zijn broer Rob. De projectontwikkelaar van De Ambtenaar Luc Schürmann is aangetrouwde familie van Lubbers. 'We hadden al een windmolen staan, die hebben we uitgebreid', zegt hij. 'Het is onzin om te denken dat er een truc is uitgehaald. Het mocht gewoon in het bestemmingsplan. Of je het een cluster noemt, een lijnopstelling of een windpark maakt niet uit. Lokaal is een enkeling tegen, meer niet. Het is beter dan vroeger, toen er helemaal geen tolerantie was tegenover windmolens.'

van mensen van buiten. Die komen hier het grote geld weghalen.'

Wat Kielstra bedoelt met 'mensen van buiten', blijkt uit onderzoek van de Volkskrant. Sinds 27 januari 2011 is een imposant collectief van vooral (oud-)bankiers en financieel specialisten eigenaar van De Ambtenaar.

Bijna allemaal waren ze er bij, op een donderdagavond in Krimpen aan de IJssel, om de contracten te tekenen. Frans van Lanschot, toen directeur van ABN Amro MeesPierson, twee bestuurders van private-equitybedrijf NPM Capital, een van de oprichters van BinckBank, een hooggeplaatste Rabo-directeur, een Van Lanschot-bankier en een echtpaar uit Enkhuizen dat recent een klapper had gemaakt met de verkoop van hun bedrijf in educatieve software. Niet aanwezig bij de notaris waren twee andere investeerders en financiële zwaargewichten: Rijkman Groenink (oud-bestuursvoorzitter van ABN Amro) en Rob ten Heggelaar (topman van NIBC).

Het grote geld waarover boer Kielstra spreekt, is terug te vinden in de contracten. Voor circa 15 miljoen euro werd het gezelschap – dat samen VOF De Ambtenaar vormde – eigenaar van

de windmolen. Samen legden zij zo'n 2,6 miljoen euro op tafel, en leenden nog eens 12,4 miljoen euro via een 'Groenfinanciering' van de Rabobank.

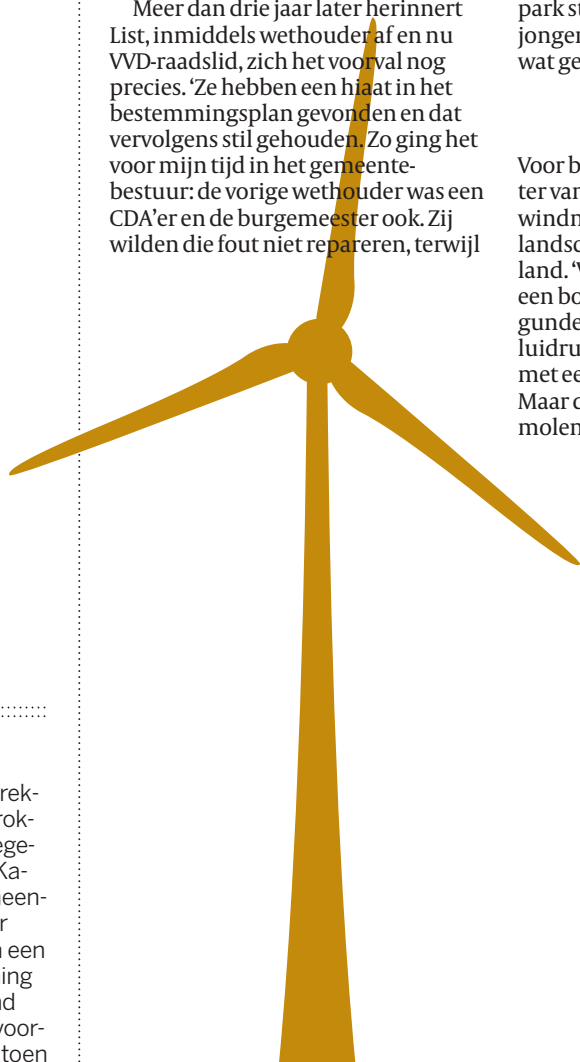
Dat de molen zo veel waard is, is het gevolg van het stapelen van subsidies en fiscale voordelen. De Ambtenaar komt in aanmerking voor de Energie Investerings Aftrek, de Willekeurige Afschrijving en de Subsidie-regeling Duurzame Energie – allemaal door de overheid in het leven geroepen om de productie van groene energie financieel aantrekkelijker te maken.

Bij De Ambtenaar is dat goed gelukt. Projectontwikkelaar Luc Schürmann heeft miljoenen euro's verdiend met de verkoop aan de bankiers. En ook voor hen zit er genoeg in het vat. Dat is te danken aan twee gewezen zakenbankiers van Fortis, die nu samen Bright Capital Partners vormen, 'een onafhankelijke financiële boetiek die de financiering arrangeert van projecten en kapitaalgoederen op het gebied van (duurzame) energie'.

Bright Capital heeft de windmolen als het ware in een fiscaal jasje gestoken, waardoor die een aantrekkelijke belegging is geworden voor mensen die veel inkomstenbelasting betalen. Zoals topbankiers dus. Door de fiscale constructie kunnen zij tonnen aan betaalde belasting 'terughalen' door te investeren in de windmolen.

Naar schatting is ruim de helft van de 30 miljoen euro die de komende jaren met De Ambtenaar wordt verdiend, afkomstig uit de schatkist. Dit is een optelsom van subsidie voor groene stroom en belastingteruggaven aan de eigenaren. 'De investeerders doen precies wat de overheid wil: investeren in duurzame energie', zegt een in een windenergie gespecialiseerde fiscalist die niet met zijn naam in de krant wil. 'Zijn er kanttekeningen? Het stapelen van subsidies kan leiden tot oversubsidiëring, en het lijkt erop dat de winst van de projectontwikkelaar relatief hoog is.'

'Dit ontstijgt de schaal van het omringende landschap', zo reageerde de welstandscommissie op 23 juni 2010 op de bouwaanvraag voor De Ambtenaar. 'Wij maken ons grote zorgen. De turbine ligt ook nog eens op korte afstand van de bebouwing.' Commissievoorzitter en landschapsarchitect Robbert Jan Wijntjes weet nog dat er 'veel discussie' is geweest. 'Wij werden er niet vrolijk van', aldus Wijntjes. 'Het is een joekel en we hebben hem nooit

De Ambtenaar
198 meter

Euromast
185 meter

Utrechtse Dom
112 meter

Bonifatiuskerk Medemblik
71 meter

Verantwoording

Dit stuk is gebaseerd op gesprekken met een groot aantal betrokkenen, het bouwdoosje en gegevens van het Kadaster en de Kamer van Koophandel. De gemeente Hollands Kroon (waaronder Wieringermeer nu valt) laat in een reactie weten dat 'de vergunning voor De Ambtenaar is verleend omdat het bouwwerk en het voorgenomen gebruik paste in de toen van toepassing zijnde regelgeving'.